

30 Δεκεμβρίου, 1991

[ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, Δ/στής]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΔΑΝΑΗ ΜΑΥΡΙΔΟΥ,

Αιτήτρια,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΜΕΣΩ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ,

Καθ' ων η Αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 724/89).

Δημόσιοι Υπάλληλοι — Άδειες — Άδεια απουσίας χωρίς απολαφές
όχι για λόγους δημοσίου συμφέροντος — Νομικό καθεστώς και
κρίσιμες διατάξεις.

5 Διοικητική Πράξη — Κοινοποίηση — Σημασία και ουσιαστικές και
οικονομικές συνέπειες — Ειδικά η κρισιμότητα του είδους της κοι-
νοποιήσεως για την ύπαρξη ή μη ανάκλησης διοικητικής πράξεως
στην κριθείσα περίπτωση.

10 Προσφυγή βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος — Έννομο συμ-
φέρον — Για να είναι ενεστώσ, όπως απαιτεί το άρθρο 146.2 του
Συντάγματος, πρέπει να υφίσταται τόσο κατά το χρόνο της έκδο-
σης της προσβαλλόμενης πράξης όσο και κατά το χρόνο της κατα-
χώρησης της Προσφυγής αλλά και να εξακολουθεί να υπάρχει
μέχρι περατώσεως της διαδικασίας ενώπιον του Διοικητικού Δικα-
στηρίου — Επί οποιασδήποτε αμφισβήτησεως του συμφέροντος,
15 το βάρος αποδείξεως για την ύπαρξη του βρίσκεται αποκλειστικά
 στους ώμους του αιτητή.

20 Προσφυγή βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος — Έννομο συμφέ-
ρον — Απώλειά του — Η περίπτωση της παραίτησης από δημο-
σιούπηλαλληλική θέση (βλ. και Elias Christofis v. The Republic) σε
σχέση με το έννομο συμφέρον του παραιτηθέντος να προσβάλει
πράξη που αφορούσε την υπηρεσιακή του κατάσταση — Η ελληνι-
κή θεωρία και νομολογία.

25 Προσφυγή βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος — Έννομο συμφέρον
— Απώλεια — Η περίπτωση της απολύσεως ή παραίτησεως δημο-
σίου υπαλλήλου — Κατά κανόνα εξαλείφει το έννομο συμφέρον που
ο δημόσιος υπάλληλος έχει για να προσβάλει τη διοικητική πράξη,
απόφαση ή παράλειψη που του προκαλεί ζημία, στις περιπτώσεις

που η σχέση του προς την προαβαλλόμενη πράξη οφείλεται στην ιδιότητά του ως δημοσίου υπαλλήλου — Το έννομο συμφέρον διατηρείται εάν εξακολουθεί να υφίσταται τις ζημιογόνες συνέπειες της πράξης και αναμένει όφελος, υπό μορφή χρηματικής αποζημίωσης, από την ακύρωσή της.

5

Προσφυγή βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος — Έννομο συμφέρον — Η αρχή ότι η αποδοχή της προαβαλλόμενης πράξης από το διοικουόμενο εμποδίζει τη γέννηση ή καταργεί το έννομο συμφέρον που έχει ήδη δημιουργηθεί — Η επιφύλαξη των δικαιωμάτων του διοικουμένου έχει σημασία μόνο ως απάντηση σε ισχυρισμό της Διοίκησης ότι υπάρχει αποδοχή της πράξης και συνακόλουθη έλλειψη εννόμου συμφέροντος — Επί τιθεμένου ζητήματος εξάλειψης εννόμου συμφέροντος από άλλη αιτία δεν χωρεί ισχυρισμός ότι η ρητή επιφύλαξη των δικαιωμάτων εμποδίζει την εξάλειψη του εννόμου συμφέροντος.

10

15

Με την προσφυγή της αυτή η αιτήτρια επεδίωξε την ακύρωση της πράξης των καθ' ων η αίτηση με την οποία δεν της χορηγήθηκαν τελικά αιτηθείσα, και αρχικά εγκριθείσα, άδεια απουσίας της για ένα έτος, χωρίς απολαβές, όχι για λόγους δημοσίου συμφέροντος, από τα καθήκοντά της ως Διοικητικού Λειτουργού στο Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων. Το Δικαστήριο διεξήλθε τις ρυθμιστικές του σχετικού δικαιώματος διατάξεις και, μετά από αναλυτική αναφορά στο πραγματικό υπόβαθρο της υπόθεσης, κατ' εξοχήν απασχολήθηκε με τις προδικαστικές ενστάσεις των καθ' ων η αίτηση που αφορούσαν την εκτελεσιότητα (στην ουσία την ανακλητική φύση ή μη) της επίδικης απόφασης και το έννομο συμφέρον της αιτήτριας να ασκήσει την προσφυγή. Στο κείμενο της απόφασης περιελήφθησαν πλούσιες παραπομπές στη νομολογία και την επιστήμη του Διοικητικού Δικαίου, γύρω από τα θέματα αυτά.

20

25

Το Ανώτατο Δικαστήριο, απορρίπτοντας την προσφυγή, αποφάσισε ότι:

30

1. Συνάγεται από το κείμενο της Εγκυκλίου αρ. 485 (όπως τροποποιήθηκε από την Εγκύκλιο αρ. 681 και την Εγκύκλιο αρ. 866), στα σημεία όπου αναφέρεται στην παραχώρηση άδειας απουσίας χωρίς απολαβές όχι για λόγους δημοσίου συμφέροντος, ότι η περίπτωση της αιτήτριας καλύπτεται πλήρως από τις εν λόγω Εγκυκλίους.

35

2. Σχετικά με την ένσταση εναντίον της εκτελεσιότητας, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η προαβαλλόμενη πράξη που περιέχεται στην επιστολή της Διοίκησης προς το δικηγόρο της Αιτήτριας ημερομηνίας 22 Ιουλίου 1989, είναι πράξη εκτελεστή.

40

Από το φάκελο της Αιτήτριας προκύπτει ότι η απόφαση του Υπουργού Οικονομικών που κοινοποιήθηκε προφορικά στην Αιτήτρια στις 17 Απριλίου 1989 ήταν οριστική και τελική και, εκτός αν υπήρχε κατά τον ουσιώδη χρόνο οποιαδήποτε νομοθετική διά-

45

5 ταξη που να καθιστά συστατικό στοιχείο της πράξης την κοινο-
 ποίησή της κατά τρόπο άλλο από εκείνο που έγινε, θα πρέπει να
 θεωρηθεί ότι επιβλήτε τελείωση της πράξης η οποία καθιστάται, ως
 10 εκ τούτου, εκτελεστή. Στην παρούσα υπόθεση ο νόμος δεν απαιτεί
 γραπτή κοινοποίηση της εγκριτικής απόφασης του Υπουργού Οικονομικών ημερομηνίας 11 Απριλίου 1989. Η γραπτή κοινοποίηση
 της απόφασης στην Αιτήτρια δεν αποτελεί, ως εκ τούτου, προϋπό-
 15 θεση για την τελείωσή της. Η εισήγηση ότι ακόμα και μετά την προ-
 φορική κοινοποίησή της στις 17 Απριλίου 1989, η εγκριτική από-
 20 φαση του Υπουργού Οικονομικών εξακολούθησε να είναι
 εσωτερικό θέμα (internum) της Διοίκησης απορρίπτεται ως απαρά-
 δεκτη. Η παρούσα υπόθεση αφορά ανάκληση από τη Διοίκηση
 εκτελεστής διοικητικής πράξης που ήταν νόμιμη και ευμενής για
 την Αιτήτρια. Η πράξη αυτή ανακλήθηκε με τη προσβαλλόμενη
 15 πράξη 3½ περίπου μήνες μετά την έκδοσή της. Έτεται ότι η νομι-
 μότητα της προσβαλλόμενης πράξης θα πρέπει να κριθεί με γνώμο-
 να τις αρχές που διέπουν την ανάκληση διοικητικών πράξεων
 αυτής της μορφής. Επομένως, η προδικαστική ένσταση της Δημο-
 20 κρατίας που αφορά την εκτελεστότητα της προσβαλλόμενης πρά-
 ξης απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

3. Σχετικά με την ένσταση περί εννόμου συμφέροντος, για να
 είναι ενεστώσ, όπως απαιτεί το άρθρο 146.2 του Συντάγματος, το
 25 έννομο συμφέρον της αιτήτριας θα πρέπει να υφίσταται τόσο κατά
 το χρόνο της έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης όσο και κατά
 το χρόνο της καταχώρησης της προσφυγής. Επιπρόσθετα, θα πρέ-
 πει να εξακολουθήσει να υφίσταται μέχρι περατώσεως της διαδι-
 κασίας ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου: *Elias Christofi v.*
The Republic and Christofides v. CYTA. Στις περιπτώσεις όπως
 30 είναι η παρούσα, στις οποίες η ύπαρξη του εννόμου συμφέροντος
 του αιτητή αμφισβητείται αναφορικά με οποιοδήποτε από τα πιο
 πάνω χρονικά στάδια, το βάρος της απόδειξης για την ύπαρξή του
 βρίσκεται στους δικούς του αποκλειστικά ώμους.

4. Η βασική αρχή είναι ότι κατά κανόνα, η απόλυση ή η παραι-
 35 τηση δημοσίου υπαλλήλου από τη θέση που κατέχει στη δημόσια
 υπηρεσία εξαλείφει το έννομο συμφέρον που ο δημόσιος υπάλλη-
 λος έχει για να προσβάλει τη διοικητική πράξη, απόφαση ή παρά-
 λειψη που του προκαλεί ζημιά στις περιπτώσεις που η σχέση του
 προς την προσβαλλόμενη πράξη, απόφαση ή παράλειψη οφείλεται
 40 στην ιδιότητά του ως δημοσίου υπαλλήλου. Εξακολουθεί, όμως,
 να διατηρεί το έννομο συμφέρον του και μετά τον τερματισμό της
 ιδιότητας του δημοσίου υπαλλήλου, εάν εξακολουθεί να υφίσταται
 τις ζημιογόνες συνέπειες της προσβαλλόμενης πράξης και αναμέ-
 νει σε περίπτωση ευτυχούς έκβασης της προσφυγής του, να απο-
 45 κομίσει όφελος από την ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξης,
 απόφασης ή παράλειψης, επειδή η ακύρωση δυνατόν να χρησιμεύ-
 σει ως έρεισμα περαιτέρω διαδικασίας υπό μορφή χρηματικής
 αποζημίωσης.

Το αίτημα της Αιτήτριας στην παρούσα υπόθεση ήταν για την

παροχή σ' αυτήν άδειας χωρίς απολαβές για ένα χρόνο. Η σχέση της Αιτήτριας προς την προσβαλλόμενη πράξη από την οποία πηγάζει το έννομο συμφέρον της, συνδέεται άμεσα με την ιδιότητά της ως δημοσίου υπαλλήλου. Η άσκηση από την Αιτήτρια του δικαιώματος που της παραχωρήθηκε με την εγκριτική απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, και που μεταγενέστερα ανακλήθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη, όπως και η επανεξέταση από τη Διοίκηση και η τυχόν ανάκληση της ανακλητικής απόφασης, προϋποθέτουν τη συνέχιση της υπαλληλικής της ιδιότητας.

Η απώλεια της ιδιότητας του δημοσίου υπαλλήλου που κατείχε η αιτήτρια έχει εξαλείψει το έννομο συμφέρον που είχε κατά το χρόνο καταχώρησης της προσφυγής της και εκτός εάν η εξαίλιψη αυτή παρακωλύεται από το γεγονός ότι η παραίτησή της υποβλήθηκε χωρίς βλάβη των δικαιωμάτων της, η προσφυγή της θα πρέπει να απορριφθεί.

5. Η χωρίς επιφύλαξη και ελεύθερη συναίνεση ή αποδοχή από το διοικούμενο, είτε ρητή είτε σιωπηρή, της προσβαλλόμενης πράξης παρακωλύει τη δημιουργία έννομου συμφέροντος ή το εξαλείφει στις περιπτώσεις που έχει ήδη δημιουργηθεί.

Η επιφύλαξη των δικαιωμάτων του διοικουμένου έχει σημασία μόνο στις περιπτώσεις που ο διοικούμενος ρητά ή σιωπηρά συναινεί ή αποδέχεται την προσβαλλόμενη πράξη. Στις περιπτώσεις που η αποδοχή αυτή γίνεται με επιφύλαξη των δικαιωμάτων του, οι καταστροφικές συνέπειες που άλλως πως θα προέκυπταν από αυτή πάνω στο έννομο συμφέρον του διοικουμένου δεν ενεργοποιούνται. Η επιφύλαξη των δικαιωμάτων του διοικουμένου χρησιμεύει μόνο ως απάντηση σε ισχυρισμό της Διοίκησης ότι ο αιτητής έχει αποδεχτεί την προσβαλλόμενη πράξη και δεν έχει, ως εκ τούτου, το απαιτούμενο από το άρθρο 146.2 του Συντάγματος έννομο συμφέρον να την προσβάλει.

Στην παρούσα υπόθεση, η Δημοκρατία δεν έχει προβάλει ισχυρισμό ότι με την υποβολή της παραίτησής της η αιτήτρια έχει αποδεχτεί την προσβαλλόμενη πράξη. Εφόσον εδώ δεν εγείρεται θέμα εξαίλιψης του εννόμου συμφέροντος της αιτήτριας λόγω συναίνεσής της στην έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης, αλλά εγείρεται θέμα εξαίλιψής του λόγω εντελώς διαφορετικής αιτίας, δεν χωρεί ισχυρισμός ότι η ρητή επιφύλαξη των δικαιωμάτων της εμποδίζει την εξαίλιψη του εννόμου συμφέροντός της ότι η υποβολή παραίτησης δεν συνιστά ούτε μαρτυρεί αποδοχή της προσβαλλόμενης πράξης από τον διοικουμένο προκύπτει και από την απόφαση στην υπόθεση *Marinos Christofides v. CYTA*.

Προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

Παραϊοαννου v. The Republic (1982) 3 CLR 103.

Zachariades v. The Republic (1984) 3 CLR 1193.

Christofis v. The Republic (1970) 3 CLR 97.

Christofides v. CYTA (1979) 3 CLR 99.

Constantinou & Another v. The Republic (1966) 3 CLR 174.

5 *PapaAntoniou v. The Electricity Authority of Cyprus (1986) 3 C.L.R. 105.*

Kyprianou & Others (No. 1) v. Republic (1975) 3 CLR 161.

Αποφάσεις Συμβουλίου της Επικρατείας Αρ. 1433/56, 170/31, 908/55, 1743/55, 407/56, 11/38, 12/38, 673/30.

10 *Piperis v. The Republic (1967) 3 CLR 295.*

Asbestos Estates Ltd v. The Municipal Committee of Nicosia (1985) 3 CLR 1627.

Προσφυγή.

15 Προσφυγή εναντίον της απόφασης του Υπουργού Οικονομικών με την οποία αποφασίστηκε όπως μη εγκριθεί η αίτηση της αιτήτριας για άδεια απουσίας χωρίς απολαβές όχι για λόγους δημοσίου συμφέροντος για περίοδο ενός έτους.

Α. Ταλιαδώρος για Κ. Χρυσοστομίδη, για την αιτήτρια.

20 *Μ. Τσιάππα (κα) για Σ. Μάτσα, Ανώτερο Δικηγόρο της Δημοκρατίας, για τους καθ' ων η αίτηση.*

Cur. adv. vult.

25 ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, Δ. ανάγνωσε την ακόλουθη απόφαση. Η Αιτήτρια Δανάη Μαυρίδου διορίστηκε με δοκιμασία στη Δημόσια Υπηρεσία στη θέση Διοικητικού Λειτουργού στις 3 Μαΐου 1988. Από την ημέρα του διορισμού της τοποθετήθηκε στο Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων. Μεταξύ 3 και 14 Μαΐου 1988 παρακολούθησε το επιμορφωτικό πρόγραμμα για νεοεισερχόμενους στο Γενικό Διοικητικό Προσωπικό. Εργάστηκε από 16 Μαΐου 1988 μέχρι 24 Οκτωβρίου 1988 οπότε της παραχωρήθηκε άδεια μητρότητας

μέχρι 15 Ιανουαρίου 1989. Από τις 16 Ιανουαρίου 1989 μέχρι 8 Απριλίου 1989 της παραχωρήθηκε άδεια απουσίας χωρίς απολαβές για λόγους φροντίδας του νεογέννητου παιδιού της, σύμφωνα με τον Κανονισμό 18.3(δ) των περί Δημοσίας Υπηρεσίας (Χορήγηση Αδειών) Κανονισμών του 1988 και 1989. 5

Στο μεταξύ και πριν λήξει η άδεια μητρότητάς της, η Αιτήτρια υπέβαλε στις 8 Νοεμβρίου 1988 αίτηση για άδεια απουσίας χωρίς απολαβές, όχι για λόγους δημοσίου συμφέροντος, για την περίοδο από 2 Φεβρουαρίου 1989 μέχρι 1 Φεβρουαρίου 1990, σύμφωνα με τις Εγκυκλίους αρ. 485 και 681, ημερομηνίας 17/2/1979 και 31/8/1988 αντίστοιχα, για να συναντήσει το σύζυγό της στο εξωτερικό όπου είχε μεταβεί για εργασία. 10

Ο Διευθυντής του Τμήματος Εσωτερικών Προσόδων διεβίβασε την αίτηση της Αιτήτριας στο Διευθυντή Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού με δική του συνοδευτική επιστολή ημερομηνίας 25 Νοεμβρίου 1988 στην οποία τόνιζε ότι δεν μπορούσε να συστήσει έγκριση της άδειας εν όψει του μεγάλου φόρτου εργασίας και της έλλειψης προσωπικού που αντιμετώπιζε το Τμήμα του και ότι, ανεξάρτητα από τα πιο πάνω, θα ήταν διατεθειμένος να συστήσει την έγκριση της αίτησης αν η Υπηρεσία Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού τον βεβαίωνε ότι θα του έστελλε έμπειρο αντικαταστάτη της Αιτήτριας για όσο χρόνο αυτή θα απουσίαζε, γιατί το Τμήμα του είχε στερηθεί των υπηρεσιών Διοικητικού Λειτουργού για πολλά χρόνια και η συνολική δύναμη των 454 υπαλλήλων του Τμήματος καθιστούσε αναγκαία την παρουσία Διοικητικού Λειτουργού. Στο περιθώριο της επιστολής αυτής υπάρχουν τρεις χειρόγραφες σημειώσεις. Η μια σημείωση με ημερομηνία 8/12/1988 αναφέρει ότι: "Ο Διευθυντής έδωσε οδηγίες να απορριφθεί η αίτηση και να αιτιολογηθεί κατάλληλα η απόρριψη". Η άλλη σημείωση, ημερομηνίας 26/1/1989, επεξηγεί ότι η ημερομηνία έναρξης και η ημερομηνία λήξης της αιτούμενης άδειας άλλαξαν από 2/2/1989 και 1/2/1990 σε 27/4/1989 και 26/4/1990 αντίστοιχα, ως αποτέλεσμα της παραχώρησης στην Αιτήτρια άδειας χωρίς απολαβές για 35

λόγους φροντίδας του νεογέννητου παιδιού της. Άλλη σημείωση, ημερομηνίας 20/4/1989, αναφέρει ότι: "Η κα. Μαυρίδου ζήτησε όπως η άδεια απουσίας της χωρίς απολαβές είναι για την περίοδο 1/8/1989 - 31/7/1990 (Συνομιλία κας Μαυρίδου-κας Ορφανίδου)".

Στις 29 Μαρτίου 1989 ο Διευθυντής Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού υπέβαλε το ακόλουθο Σημείωμα στον Υπουργό Οικονομικών αναφορικά με την αίτηση της Αιτήτριας:

10 "Ερ.10-9. Η κα Δανάη Μαυρίδου, Διοικητικός Λειτουργός, Γ.Δ.Π., η οποία υπηρετεί στο Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων, υπόβαλε αίτηση για να της παραχωρηθεί άδεια απουσίας χωρίς απολαβές για ένα χρόνο, από 15 27.4.1989-26.4.1990, για να συνοδεύσει το σύζυγό της στο εξωτερικό όπου εργάζεται. Ο οικείος τμηματάρχης, στη συνοδευτική του επιστολή εγείρει θέμα παραχώρησης αντικαταστάτη για το χρονικό διάστημα της απουσίας της κας Μαυρίδου.

20 2. Το αίτημα της κας Μαυρίδου δεν προωθήθηκε μέχρι τώρα ενόψει των οδηγιών που δόθηκαν για υποβολή πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο για περιορισμό της πολιτικής για παραχώρηση άδειας απουσίας χωρίς απολαβές σε δημόσιους υπαλλήλους για 25 συνοδεία των συζύγων τους που σπουδάζουν ή εργάζονται στο εξωτερικό. Επειδή όμως το Υπουργικό Συμβούλιο στη συνεδρία του ημερομηνίας 10.3.1989 (παρ.25 των Πρακτικών) συμφώνησε να αναβάλει το 30 πιο πάνω θέμα για παραπέρα μελέτη από το Υπουργείο Οικονομικών, και επειδή το αίτημα της κας Μαυρίδου καλύπτεται πλήρως από την παρ. (Α)(1)(γ) της Εγκυκλίου μας με αρ. 485 και ημερ. 17.2.1979, η οποία διέπει την παραχώρηση άδειας απουσίας χωρίς απολαβές σε δημόσιους υπαλλήλους ενώ το αίτημα για παραχώρηση αντικαταστάτη δεν αποτελεί κώλυμα σύμφωνα με την 35 Εγκύκλιό μας με αρ. 681 και ημερ. 31.8.1983, γίνεται εισηγήση όπως το αίτημα της κας Μαυρίδου εγκριθεί με βάση την παρ. (Α)(1)(γ) της Εγκυκλίου μας αρ. 485 και

ημερ. 17.2.1979, και το θέμα της παραχώρησης αντικαταστάτη εξεταστεί από τον αρμόδιο Κλάδο της Υπηρεσίας μας.

4. Επειδή η αιτούμενη άδεια υπερβαίνει τους 6 μήνες αλλά όχι τα 2 χρόνια, η έγκριση θα πρέπει να δοθεί από σας σύμφωνα με την παρ. (Α)(4) της Εγκυκλίου μας αρ. 485/17.2.79. Αναφορικά με το θέμα της παραπέρα μελέτης του περιορισμού της παραχώρησης τέτοιας άδειας εισηγούμαστε όπως τούτο συζητηθεί με την ΠΑΣΥΔΥ στα πλαίσια της Μ.Ε.Π." 5 10

Οι σχετικές με το θέμα Εγκύκλιοι που αναφέρονται στην αίτηση της Αιτήτριας και στο πιο πάνω Σημείωμα περιέχουν τα κριτήρια για την παραχώρηση σε δημόσιους υπαλλήλους άδειας απουσίας χωρίς απολαβές είτε για λόγους δημόσιου συμφέροντος είτε μη, όπως καθορίστηκαν με σχετικές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου. 15

Αναφορικά με την παραχώρηση άδειας απουσίας χωρίς απολαβές όχι για λόγους δημόσιου συμφέροντος, όπως είναι η περίπτωση της Αιτήτριας, η Εγκύκλιος αρ. 485, ημερομηνίας 17 Φεβρουαρίου 1979, που εκδόθηκε ως αποτέλεσμα της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου αρ. 17.663, ημερομηνίας 1 Φεβρουαρίου 1979, προνοεί τα εξής: 20

(1) Άδεια απουσίας άνευ απολαβών, ουχί διά λόγους δημόσιου συμφέροντος, δύναται να παραχωρήται εις τας ακόλουθους περιπτώσεις υπό τον όρον ότι, προ της παραχωρήσεως οιασδήποτε αδειας άνευ απολαβών, ο υπάλληλος, θα έχη εξαντλήσει την κανονικήν άδεια του και δεν θα χρειασθή αντικαταστάτης κατά την διάρκεια της απουσίας του δια της προσλήψεως νέου προσωπικού: 25 30

(α) .....

(β) .....

(γ) Εις θήλεις υπαλλήλους των οποίων οι σύζυγοι σπουδάζουν ή εργάζονται εις το εξωτερικόν.

(2).....

5 (3) 'Αδεια άνευ απολαβών πέραν των δεκαπέντε ημερών αλλ' ουχί πέραν των εξ μηνών δια τας περιπτώσεις (α) και (β) και μέχρις εξ μηνών δια την περίπτωσιν (γ) θα εγκρίνεται υπό του Διευθυντού του Τμήματος Προσωπικού, τη συστάσει της οικείας αρμοδίας Αρχής.

10 (4) 'Αδεια άνευ απολαβών δι' οινανδρίποτε περίπτωσιν πέραν των εξ μηνών αλλ' ουχί πέραν των 2 ετών θα εγκρίνεται υπό του Υπουργού Οικονομικών, τη συστάσει της οικείας αρμοδίας Αρχής."

15 Ως αποτέλεσμα μεταγενέστερης απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 23.461, ημερομηνίας 2 Αυγούστου 1983, που γνωστοποιήθηκε με την Εγκύκλιον αρ. 681, ημερομηνίας 31 Αυγούστου 1983, η Εγκύκλιος αρ. 485 τροποποιήθηκε με την προσθήκη της πιο κάτω επιφύλαξης μετά την παράγραφο (Α)(1)(γ):

20 "Νοείται ότι στις περιπτώσεις της παρ. (γ) ο περιορισμός της παροχής αντικαταστάτου δε θα ισχύει όταν πρόκειται για απουσία καθορισμένης από την αρχή χρονικής διάρκειας."

25 Η Εγκύκλιος αρ. 681 περιλαμβάνει και επεξηγηματική σημείωση στην οποία αναφέρονται τα εξής:

30 "Εν όψει της άρσεως του περιορισμού αυτού θα μπορεί να παραχωρείται άδεια χωρίς απολαβές σε γυναίκες υπαλλήλους για να συνοδεύσουν τους συζύγους των που εργάζονται ή σπουδάζουν στο εξωτερικό, η παραχώρηση όμως αντικαταστάτου δε θα είναι αυτόματη αλλά θα εξαρτάται από τις υπηρεσιακές ανάγκες και τις δυνατότητες της οικείας Υπηρεσίας να καλύψει το κενό."

Ως αποτέλεσμα της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 20 Μαΐου 1988, που γνωστοποιήθηκε με την Εγκύκλιο αρ. 866, ημερομηνίας 20 Αυγούστου 1988, η παράγραφος (Α)(1) της Εγκυκλίου με αρ. 485 (ανωτέρω) τροποποιήθηκε με τη διαγραφή της υποπαραγράφου (γ) και την αντικατάστασή της με την ακόλουθη: 5

"(γ) Για συνοδεία των συζύγων που σπουδάζουν ή εργάζονται στο εξωτερικό."

Συνάγεται από το κείμενο των πιο πάνω Εγκυκλίων ότι η εισήγηση ότι η περίπτωση της Αιτήτριας καλύπτεται πλήρως από τις Εγκυκλίους, η οποία έγινε προς τον Υπουργό Οικονομικών από το Διευθυντή Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού με το Σημειώμά του ημερομηνίας 29 Μαρτίου 1989 (ανωτέρω), είναι ορθή. 10

Στις 11 Απριλίου 1989, ασκώντας την επί του προκειμένου διακριτική εξουσία που του παρέχουν οι πιο πάνω Εγκύκλιοι, ο Υπουργός Οικονομικών αποφάσισε να αποδεχτεί τη σύσταση του Διευθυντή Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού για έγκριση της αίτησης της Αιτήτριας και έθεσε την υπογραφή του στο κάτω μέρος του πιο πάνω Σημειώματος αφού έγραψε τη λέξη "εγκρίνεται". Ακολούθως ο προσωπικός φάκελος της Αιτήτριας επιστράφηκε στη Διοικητική Λειτουργία στην Υπηρεσία Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού κα Λένια Ορφανίδου για διεκπεραίωση της αλληλογραφίας, σύμφωνα με την κρατούσα τακτική. Αναφορικά με τα καθήκοντά της επί του προκειμένου, η κα Ορφανίδου έδωσε προφορική μαρτυρία ενώπιόν μου και είπε ότι είχε συμπληρώσει το σχετικό έντυπο επιστολής προς την Αιτήτρια αλλά πριν δακτυλογραφηθεί και πριν το υπογράψει για να της το στείλει, η διαδικασία αποστολής του αναστάληκε κατόπιν οδηγιών του Διευθυντή Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού ο οποίος, όμως, γνώριζε ότι η κα Ορφανίδου είχε ήδη κοινοποιήσει προφορικά στην Αιτήτρια την εγκριτική απόφαση του Υπουργού. Τόσον η Αιτήτρια όσον και η κα Ορφανίδου συμφωνούν ότι η κοινοποίηση αυτή έγινε στις 17 Απριλίου 1989 μέσω τηλεφώνου. Στις 20 Απριλίου 1989, ως αποτέλεσμα 15
20
25
30
35

- σχετικής παράκλησης της Αιτήτριας, η κα Ορφανίδου άλλαξε την ημερομηνία έναρξης της άδειας από 27/4/1989 σε 1/8/1989. Υπήρξε ασυμφωνία μεταξύ της Αιτήτριας και της κας Ορφανίδου αναφορικά με το χρόνο που η δεύτερη
- 5 πληροφορόρησε την πρώτη ότι είχε ανασταλεί κατόπιν σχετικών διαταγών η διαδικασία αποστολής επιστολής στην Αιτήτρια αναφορικά με την έγκριση της άδειάς της. Η Αιτήτρια ισχυρίστηκε στη μαρτυρία της ότι η κοινοποίηση αυτή έγινε τηλεφωνικά στις 24 Απριλίου 1989 ενώ η κα
- 10 Ορφανίδου επέμενε ότι έγινε στις 18 Απριλίου. Παρά το γεγονός ότι πάνω στο σημείο αυτό δέχομαι ως ορθή την εκδοχή της Αιτήτριας, δε νομίζω ότι τυχόν αποδοχή της εκδοχής της κας Ορφανίδου θα επηρέαζε με οποιοδήποτε τρόπο την έκβαση της υπόθεσης.
- 15 Με επιστολή της προς το Διευθυντή Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού ημερομηνίας 5 Ιουνίου 1989, η Αιτήτρια ζήτησε να της σταλεί μέχρι 15 Ιουνίου 1989 γραπτή κοινοποίηση της έγκρισης της άδειας της αλλά δεν πήρε οποιαδήποτε απάντηση. Ακολούθησε παρόμοια επιστολή
- 20 του δικηγόρου της ημερομηνίας 16 Ιουνίου 1989.

Το θέμα φαίνεται να είχε επανεξεταστεί από τον Υπουργό Οικονομικών στις 21 Ιουλίου 1989. Κατά την ημερομηνία εκείνη ο Υπουργός έγραψε ιδιοχειρώς τη λέξη "εγκρίνεται" και έθεσε την υπογραφή του πάνω στο ακό-

25 λουθο Σημείωμα που βρίσκεται στον προσωπικό φάκελο της Αιτήτριας, με τον τίτλο "Σημείωμα Υπουργού":

"Επανεξέτασα το θέμα της χορήγησης στην κα Μαυρίδου άδειας απουσίας χωρίς απολαβές για ένα χρόνο αφού πρώτα το συζήτησα με το Γενικό Διευθυντή

30 Υπουργείου Οικονομικών, το Διευθυντή Τμήματος Εσωτερικών Προσόδων και το Διευθυντή Υπηρεσίας Δημόσιας Διοικήσεως και Προσωπικού. Κατά τη συζήτηση προέκυψαν τα εξής στοιχεία και δεδομένα τα οποία αρχικά δεν είχαν τεθεί υπόψη μου:

35 (α) Η κα Μαυρίδου πρωτοδιορίστηκε στο Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων στις 16.5.1988 αφού προη-

γουμένως παρτηκολούθησε 15ήμερο επιμορφωτικό πρόγραμμα πρωτοδιοριζόμενων Διοικητικών Λειτουργιών. Η κα Μαυρίδου υπηρέτησε στο Τμήμα μέχρι 23.10.1988 και απεχώρησε με άδεια μητρότητας από 24.10.1988 μέχρι 15.1.1989. Στη συνέχεια απουσίασε με άδεια απουσίας χωρίς απολαβές για λόγους φροντίδας του νεογέννητου παιδιού της μέχρι 8.4.1989. Στο μεταξύ στις 8.11.1988, η κα Μαυρίδου υπέβαλε αίτηση για χορήγηση άδειας απουσίας χωρίς απολαβές για ένα χρόνο. Δηλαδή η πραγματική υπηρεσία της κας Μαυρίδου στο Τμήμα ανερχόταν σε 5 μήνες μόνο όταν υπέβαλε την αίτησή της για άδεια απουσίας για 1 χρόνο.

(β) Η απασχόληση Διοικητικού Λειτουργού στο Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων κρίνεται απόλυτα αναγκαία λόγω μεγάλου φόρτου εργασίας και της έλλειψης προσωπικού που αντιμετωπίζει το Τμήμα. Εκτός σωρείας άλλων Διοικητικών προβλημάτων στο Τμήμα, που χρειάζονται τον κατάλληλο χειρισμό από Διοικητικό Λειτουργό, υπάρχει όγκος εργασίας που προκύπτει από την ανάγκη πλήρωσης σωρείας κενών θέσεων.

(γ) Στο Τμήμα δεν υπηρετεί άλλος Διοικητικός Λειτουργός εκτός της κας Μαυρίδου.

(δ) Οι προσπάθειες που έχουν καταβληθεί για εξεύρεση άλλου κατάλληλου Διοικητικού Λειτουργού για να αντικαταστήσει την κα Μαυρίδου κατά την απουσία της δεν ετελεσφόρησαν. Σχετικά υπεδείχθη ότι τα πλείστα Υπουργεία και πολλά Τμήματα και Υπηρεσίες παραπονούνται για την έλλειψη Διοικητικών Λειτουργιών πράγμα που οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι χηρεύουν πολλές θέσεις του Γενικού Διοικητικού Προσωπικού.

2. Υπό το φως των πιο πάνω κατέληξα στο συμπέρασμα ότι η απουσία της κας Μαυρίδου θα αποβεί σε βάρος της ομαλής και απρόσκοπτης λειτουργίας του

Τμήματος Εσωτερικών Προσόδων που τώρα καταβάλ-
 λει κάθε προσπάθεια για επίλυση σοβαρών προβλημα-
 των που συσσωρεύτηκαν τα τελευταία χρόνια. Κατά
 5 συνέπεια κατέληξα ότι δεν μπορεί κάτω από τις περι-
 στάσεις να χορηγηθεί έγκριση στην αίτηση της κας
 Μαυρίδου για άδεια απουσίας για 1 χρόνο για λόγους
 που δεν εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον προκειμέ-
 νου να συνοδεύσει το σύζυγό της που εργάζεται στο
 10 εξωτερικό. Ως εκ τούτου αποφάσισα να ανακαλέσω και
 με το σημείωμα αυτό ανακαλώ την προηγούμενη έγκρι-
 ση του σημ. (6)."

Στις 22 Ιουλίου 1989 ο Διευθυντής Υπηρεσίας Δημό-
 σιας Διοίκησης και Προσωπικού απέστειλε στο δικηγόρο
 της Αιτήτριας την ακόλουθη επιστολή:

15 "Αγ. Κύριε,

Αίτηση της κας Δανάης Μαυρίδου Διοικητικής Λει-
 τουργού, Γ.Γ.Π. για άδεια απουσίας χωρίς απολαβές

Έχω οδηγιές ν' αναφερθώ στην επιστολή σας με
 ημερ. 16.6.1989, σχετικά με αίτημα της πελάτιδάς σας
 20 κας Δανάης Μαυρίδου για παραχώρηση σ' αυτή άδειας
 απουσίας χωρίς απολαβές όχι για λόγους δημόσιου
 συμφέροντος για περίοδο ενός έτους, προκειμένου να
 συνοδεύσει το σύζυγό της στο εξωτερικό, και να σας
 25 πληροφορήσω ότι, μετά από επισταμένη εξέταση του
 αιτήματός της υπό το φως των αναγκών της Υπηρε-
 σίας, αποφασίστηκε όπως μη εγκριθεί η αίτησή της
 και όπως ανακληθεί η αρχική έγκριση η οποία κοινο-
 ποιήθηκε προφορικά στην κα Μαυρίδου. Γι' αυτό πα-
 30 ρακαλείστε όπως πληροφορήσετε την πελάτιδά σας
 σχετικά."

Η απόφαση που περιέχεται στην πιο πάνω επιστολή
 αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας προσφυγής η
 οποία καταχωρήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 1989 και βασί-
 ζεται στα πιο κάτω νομικά σημεία:

"1. Η απόφαση για ανάκληση της ήδη παραχωρηθείσας στην Αιτήτρια άδειας απουσίας χωρίς απολαβές αντιβαίνει προς την κειμένη σχετική νομοθεσία και ιδιαίτερα προς τις διατάξεις του Συντάγματος 'Περί της Δημόσιας Υπηρεσίας', του άρθρου 86 του Περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμου 33/67 όπως έχει τροποποιηθεί, του Κανονισμού 21 των Περί Δημόσιας Υπηρεσίας (Χορήγηση Αδειών) Κανονισμών του 1988 και της Εγκυκλίου αρ. 485 (ημερ. 17.2.1979) όπως τροποποιήθηκε από τις Εγκυκλίους αρ. 681 (ημερ. 31.8.1983) και αρ. 866 (ημερ. 20.8.1988).

2. Ο Καθ' ου η Αίτηση ενήργησε αυθαίρετα και/ή καθ' υπέρβαση και/ή κατάχρηση εξουσίας και/ή κατά παράβαση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της καλής πίστης.

3. Η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει κεκτημένα δικαιώματα της Αιτήτριας.

4. Ο Καθ' ου η Αίτηση ενήργησε κατά πλάνη περί τον νόμο και/ή τους κανονισμούς και/ή τις εγκυκλίους και/ή πίστευε, λανθασμένα, ότι είχε διακριτική ευχέρεια να ανακαλέσει την προηγούμενη απόφαση για παραχώρηση άδειας απουσίας στην Αιτήτρια.

5. Ο Καθ' ου η Αίτηση ενήργησε κατά πλάνη περί τα πράγματα και/ή βασίστηκε σε πεπλανημένα γεγονότα.

6. Η προσβαλλόμενη απόφαση λήφθηκε χωρίς να διεξαχθεί οποιαδήποτε ή η δέουσα έρευνα από τον Καθ' ου η Αίτηση.

7. Κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης δεν συνέτρεχαν οι απαραίτητες προϋποθέσεις που θέτουν οι καθιερωμένες αρχές του διοικητικού δικαίου ώστε να είναι νόμιμη η ανάκληση μιας διοικητικής πράξης.

8. Η προσβαλλόμενη απόφαση είναι αποτέλεσμα πα-

ράνομης επέμβασης αναρμόδιου οργάνου και συγκεκριμένα του Διευθυντή Τμήματος Εσωτερικών Προσόδων.

5 9. Με την προσβαλλόμενη απόφαση γίνεται δυσμενής διάκριση σε βάρος της Αιτήτριας και παραβιάζεται η αρχή της ισότητας όπως καθιερώνεται από το Άρθρο 28 του Συντάγματος.

10. Η προσβαλλόμενη απόφαση στερείται επαρκούς και/ή νόμιμης αιτιολογίας και/ή βασίζεται σε πεπλανημένη αιτιολογία."

10 Με την Ένσταση που καταχωρήθηκε στις 23 Οκτωβρίου 1989 η Δημοκρατία αμφισβητεί την εγκυρότητα των λόγων ακύρωσης της προσβαλλόμενης απόφασης, τους οποίους επικαλείται η Αιτήτρια. Όμως, με τη Γραπτή Αγόρευση του δικηγόρου της που καταχωρήθηκε στις 15 15 Ιανουαρίου 1990, η Δημοκρατία εγείρει δύο προδικαστικές ενστάσεις που άπτονται της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου να επιληφθεί της προσφυγής. Για το λόγο αυτό 20 στην εξέταση της ουσίας της προσφυγής μόνο σε περίπτωση που οι προδικαστικές ενστάσεις απορριφθούν ως απαράδεκτες.

Θα ασχοληθώ πρώτα με την ένσταση που στρέφεται εναντίον της εκτελεστότητας της προσβαλλόμενης πράξης, 25 όπως τουλάχιστο τιτλοφορείται στη Γραπτή Αγόρευση του κ. Μάτσα. Κατά τη γνώμη μου, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η προσβαλλόμενη πράξη που περιέχεται στην επιστολή της Διοίκησης προς το δικηγόρο της Αιτήτριας ημερομηνίας 22 Ιουλίου 1989, είναι πράξη εκτελεστή. 30 Εκείνο που προκύπτει από το κείμενο των αγορεύσεων του κ. Μάτσα είναι ότι αμφισβητεί ότι με την προσβαλλόμενη πράξη αναλήφθηκε οποιαδήποτε προηγούμενη εκτελεστή διοικητική πράξη, όπως ρητά αναφέρεται στο Σημείωμα του Υπουργού ημερομηνίας 21 Ιουλίου 1989 και 35 στην επιστολή προς την Αιτήτρια ημερομηνίας 22 Ιουλίου 1989, και ισχυρίζεται ότι η χρήση της λέξης "Ανάκληση"

στα πιο πάνω κείμενα ήταν ατυχής. Στην πραγματικότητα, λέγει ο κ. Μάτσας, η έγκριση του Υπουργού Οικονομικών ημερομηνίας 11 Απριλίου 1989 ήταν μόνο μια "κατ' αρχήν έγκριση" ή "κατ' αρχήν πρόθεση" έγκρισης της αίτησης της Αιτήτριας. Ήταν, δηλαδή, πράξη προπαρασκευαστική, μέρος εσωτερικής διαδικασίας (internum) της Διοίκησης που κοινοποιήθηκε μεν στην Αιτήτρια προφορικά, αλλά που μπορούσε να ματαιωθεί ή να "ανακληθεί" οποτεδήποτε. Η μόνη οριστική, τελική και εκτελεστή απόφαση που εκδόθηκε από τη Διοίκηση αναφορικά με την αίτηση της Αιτήτριας ήταν, σύμφωνα με την εισήγηση του κ. Μάτσα, η απόφαση που περιέχεται στην επιστολή προς την Αιτήτρια ημερομηνίας 22 Ιουλίου 1989, δηλαδή αυτή που αποτελεί το αντικείμενο της προσφυγής. Είναι φανερόν ότι εκείνο που η Δημοκρατία επιδιώκει με την προδικαστική αυτή ένσταση είναι να εξασφαλίσει ότι κατά την εξέταση της ουσίας της προσφυγής δε θα εφαρμοστούν οι γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου που διέπουν την έγκυρη ανάκληση νόμιμων και ευμενών για τον διοικούμενο διοικητικών πράξεων.

Από το φάκελο της Αιτήτριας προκύπτει ότι η απόφαση του Υπουργού Οικονομικών που κοινοποιήθηκε προφορικά στη Αιτήτρια στις 17 Απριλίου 1989 ήταν οριστική και τελική και, εκτός αν υπήρχε κατά τον ουσιαώδη χρόνο οποιαδήποτε νομοθετική διάταξη που να καθιστά συστατικό στοιχείο της πράξης την κοινοποίησή της κατά τρόπο άλλο από εκείνο που έγινε, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι επήλθε τελείωση της πράξης η οποία καθίσταται, ως εκ τούτου, εκτελεστή.

Αναφορικά με την κοινοποίηση της πράξης σε συσχέτισμό με την εκτελεσιότητα της σχετικά είναι τα ακόλουθα αποσπάσματα από τα Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας 1929-1959:

Σελίδα 193:

"Η παράλειψις της κοινοποίησεως της πράξεως εις τον διοικούμενον ή η ελλιπής κοινοποίησις τούτης

- 5 ασκεί επιρροήν επί της ενάρξεως της προθεσμίας προβολής αυτής επί ακυρώσει, δεν θίγει όμως το κύρος της πράξεως: 189 (34), 1117 (39), 199 (55), ουδέ την εκτελεσιμότητα αυτής: 201 (36), διότι η κοινοποίησις δεν αποτελεί συστατικόν στοιχείον της πράξεως, αλλά μέσον γνωστοποιήσεως αυτής, επόμενον της τελειώσεως αυτής: 1117 (39)."

Σελίδες 244-245:

"Ανύπαρκτοι και δημοσιευτέαι πράξεις.

- 10 Απαραδέκτως ασκείται αίτησις ακυρώσεως κατά πράξεως στερουμένης νομικής υποστάσεως. Όθεν, είναι ανύπαρκτος η πράξις ή μη υπογραφείσα εισέτι υπό του αρμοδίου οργάνου. Επίσης ανύπαρκτος θεωρείται η μη δημοσιευθείσα πράξις επ' όσον η δημοσίευσίς της απαιτείται κατά νόμον δια την τελειώσιν της.
- 15 Εάν όμως η δημοσίευσις πράξεως τινός δεν απαιτείται κατά νόμον ως συστατικόν στοιχείον αυτής, ή κατ' αυτής αίτησις ακυρώσεως ασκείται παραδεκτώως: 607(35)."

- 20 Σχετικό είναι και το ακόλουθο απόσπασμα από το Σύγγραμμα του Θ. Τσάτσου "Η Αίτησις Ακυρώσεως Ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας", 3η έκδοση, στη σ. 89:

- 25 "Η κοινοποίησις, αντιθέτως, δεν αποτελεί κατά κανόνα συστατικόν στοιχείον της διοικητικής πράξεως, ουδ' εάν ο νόμος δεν ορίξη άλλον όρον της εκτελεσιμότητος αυτής."

- 30 Στο Σύγγραμμά του "Ελληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον", 4η έκδοση, σσ. 396-397, ο Κυριακόπουλος αναφέρει τα εξής:

"Η βεβαία διατύπωσις της βουλήσεως του διοικητικού οργάνου εν τη διοικητική πράξει διά της συντάξεως και υπογραφής ταύτης, δηλοί ότι η πράξις εξεδόθη.

Αλλ' η έκδοσις μόνη δεν συνεπιφέρει τα εξ αυτής ανα-
 μενόμενα έννομα αποτελέσματα. Η διοικητική πράξις,
 ως δήλωσις βουλήσεως, διά ν' αποκτήση νομικήν ενέρ-
 γειαν, δέον να παύση αποτελούσα *internum* και εξωτε-
 ρικευθή, ήτοι να περιέλθῃ εἰς το πρόσωπον, εἰς ο 5
 αφορά. Επομένως, η διοικητική πράξις δέον ν' ανακοι-
 νούται εἰς τον ενδιαφερόμενον. Κατά τῖνα τύπον δέον
 να γίνῃ η ανακοίνωσις αὕτη, ἐξαρτάται ἐξ αὐτῆς τῆς
 φύσεως τῆς πράξεως, ἐφ' ὅσον ἐν τῇ συγκεκριμένη περι-
 πτώσει ο νόμος δὲν ορίζει ἰδιαιτέρον τύπον." 10

Τέλος, ο Στασινόπουλος στο Σύγγραμμά του το "Δί-
 καιον των Διοικητικῶν Πράξεων", έκδοσις 1951, σ.366,
 αναφέρει τα εξής:

"Προ τῆς δημοσιεύσεως ἢ τῆς κοινοποιήσεως κατὰ
 τας ἄνω διακρίσεις, μὴ ἐπιστάσης τῆς δεσμεύσεως τῆς 15
 Διοικήσεως, ἡ ἀνάκλησις τῆς πράξεως εἶναι ἐλευθέρω.
 Ἀλλὰ μὴ δηλωθείσης τῆς βουλήσεως, οὐδέ περὶ ἀνακλή-
 σεως δύναται νὰ γίνῃ κατ' ἀκριβολογίαν λόγος καὶ δη
 καταχρηστικῆς, κατὰ τῖνα ἐκφρασίην, ἀνακλήσεως, ἀλλὰ 20
 κυρίως περὶ ματαιώσεως τῆς πράξεως, διά τῆς ματαιώ-
 σεως τῆς δηλώσεως τῆς ἐν τῇ πράξει περιεχομένης βου-
 λήσεως, ἥτις ἀποτελεῖ εἰσέτι *internum* τῆς Διοικήσεως."

Οἱ ἴδιες ἀρχές ἔχουν υιοθετηθεῖ ἀπὸ τῆ νομολογία μας.
 Ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ τὴν ὑπόθεσις *Panayiotis PapaIoannou*
v. The Republic (1982) 3 C.L.R. 103, καὶ *Ph. Zachariades v.* 25
The Republic (1984) 3 C.L.R. 1193. Στὴν παρούσα ὑπόθεσις
 ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ γραπτὴ κοινοποίηση τῆς ἐγκριτικῆς
 ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν ἡμερομηνίας 11
 Ἀπριλίου 1989. Ἡ γραπτὴ κοινοποίηση τῆς ἀπόφασις
 στὴν Αἰτήτρια δὲν ἀποτελεῖ, ὡς ἐκ τούτου, προϋπόθεσις 30
 γιὰ τὴν τελείωσή τῆς. Ἡ εἰσήγησις τοῦ κ. Μάτσα ὅτι ἀκόμα
 καὶ μετὰ τὴν προφορικὴ κοινοποίησή τῆς στῆς 17 Ἀπρι-
 λίου 1989, ἡ ἐγκριτικὴ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομι-
 κῶν ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ἐσωτερικὸ θέμα (*internum*)
 τῆς Διοικήσεως ἀπορρίπτεται ὡς ἀπαράδεκτη. Ἡ παρούσα 35
 ὑπόθεσις ἀφορᾷ ἀνάκλησις ἀπὸ τῆ Διοίκησις ἐκτελεστοῦς
 διοικητικῆς πράξεως ποὺ ἦταν νόμιμη καὶ ευμενῆς γιὰ τὴν

Αιτήτρια. Η πράξη αυτή ανακλήθηκε με τη προσβαλλόμενη πράξη 3½ περίπου μήνες μετά την έκδοσή της. Έπεται ότι η νομιμότητα της προσβαλλόμενης πράξης θα πρέπει να κριθεί με γνώμονα τις αρχές που διέπουν την ανάκληση διοικητικών πράξεων αυτής της μορφής. Επομένως, η προδικαστική ένσταση της Δημοκρατίας που αφορά την εκτελεστικότητα της προσβαλλόμενης πράξης απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

Παραμένει να εξεταστεί η προδικαστική ένσταση της Δημοκρατίας με την οποία αμφισβητείται η ύπαρξη έννομου συμφέροντος της Αιτήτριας να προχωρήσει την προσφυγή της. Η ένσταση αυτή έχει ως αφετηρία το γεγονός ότι μετά την καταχώρηση της προσφυγής της και δύο περίπου βδομάδες πριν την καταχώρηση της γραπτής αγόρευσης του δικηγόρου της, με επιστολή της προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας με ημερομηνία 16 Οκτωβρίου 1989, η Αιτήτρια υπέβαλε παραίτηση από τη θέση Διοικητικού Λειτουργού, Γενικό Διοικητικό Προσωπικό, από 1/11/1989. Σε μεταγενέστερη επιστολή της, επίσης προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας, με ημερομηνία 27 Οκτωβρίου 1989, η Αιτήτρια επεξηγεί τους λόγους της παραίτησής της ως ακολούθως:

"Σε συνέχεια της επιστολής μου ημερ. 16 Οκτωβρίου 1989 θάθελα να διευκρινίσω ότι οι λόγοι για τους οποίους αναγκάστηκα να υποβάλω παραίτηση από τη θέση Διοικητικού Λειτουργού, Γενικό Διοικητικό Προσωπικό, είναι οι ακόλουθοι:

(1) Η άδεια απουσίας χωρίς απολαβές, για περίοδο 1 χρόνου, η οποία είχε εγκριθεί από τον Υπουργόν Οικονομικών και μου είχε κοινοποιηθεί προφορικά, ανακλήθηκε εντελώς, πιστεύω, αδικαιολόγητα και κατά παράβαση των σχετικών κανονισμών.

(2) Ο λόγος που είχα ζητήσει την άδεια απουσίας ήταν για να συναντήσω και διαμείνω με τον σύζυγό μου, ο οποίος εργάζεται στο BAHRAIN. Μαζί μου θα έπαιρνα και τα 2 παιδιά μας ηλικίας 4½ χρόνων

και 10 μηνών αντίστοιχα.

(3) Ο σύζυγός μου εργάζεται στο BAHRAIN από τον Οκτώβριο του 1988, όπου και εξασφάλισε στέγη για ολόκληρη την οικογένεια. Η εργοδότησή του με την εταιρεία θα λήξει τον Αύγουστο του 1990, οπότε και σκοπεύει να επιστρέψει στην Κύπρο.

5

(4) Ο σύζυγός μου αναγκάζεται να ταξιδεύει συχνά στην Κύπρο, για να βλέπει την οικογένειά του, και η έλλειψη του πατέρα γίνεται βαθμιαία ιδιαίτερα αισθητή στα παιδιά μας, με αποτέλεσμα, όπως είναι φυσικό, να επηρεάζεται όλη η οικογενειακή ατμόσφαιρα.

10

(5) Πιστεύω πως έχει γίνει δυσμενής διάκριση σε βάρος μου - για την οποία δεν γνωρίζω τους λόγους - διότι σε πολλούς άλλους συνάδελφους χορηγήθηκαν άδειες απουσίας χωρίς απολαβές, χωρίς να δημιουργηθεί οποιοδήποτε πρόβλημα. Οι άδειες αυτές χορηγήθηκαν κάτω από τις ίδιες συνθήκες και για τους ίδιους λόγους που είχα ζητήσει κι εγώ άδεια.

15

Για τους πιά πάνω λόγους είναι φανερόν ότι δεν είχα άλλη εκλογή παρά να υποβάλω την παραίτησή μου από την Υπηρεσία, για να μπορέσω να μεταβώ με τα παιδιά μου στον σύζυγό μου στο BAHRAIN, με αποκλειστικό σκοπό να αποφευχθούν οι δυσάρεστες συνέπειες της χωριστής διαβίωσης των μελών της οικογένειάς μου.

25

Η υποβολή της παραίτησής μου γίνεται με την επιφύλαξη όλων των δικαιωμάτων μου."

Η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας, με επιστολή του Προέδρου της προς την Αιτήτρια με ημερομηνία 7 Νοεμβρίου 1989, αποδέχτηκε την παραίτησή της από 3/11/1989.

30

Ο κ. Μάτσας ισχυρίστηκε ότι, ως αποτέλεσμα της παραίτησής της από τη Δημόσια Υπηρεσία, η Αιτήτρια απώ-

λεσε το έννομο συμφέρον που αδιαμφισβήτητα κατείχε κατά το χρόνο έκδοσης της πράξης και καταχώρησης της προσφυγής της η οποία, ως εκ τούτου, θα πρέπει να απορριφθεί.

- 5 Αντίθετα, ο ευπαίδευτος δικηγόρος της Αιτήτριας ισχυρίστηκε ότι η Αιτήτρια εξακολουθεί να διατηρεί το έννομο συμφέρον της εν όψει του γεγονότος ότι- (α) η παραίτησή της υποβλήθηκε χωρίς βλάβη των δικαιωμάτων της, και (β) οι ζημιολόγες συνέπειες που επήλθαν από την
- 10 προσβαλλόμενη πράξη δεν εξέλιπταν με την παραίτησή της και ότι η ωφέλεια που θα προκύψει από την εξέταση της ουσίας της προσφυγής και την πιθανή ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξης συνίσταται στη δυνατότητα που θα της παρασχεθεί να προωθήσει απαίτησή της για αποζημιώσεις κάτω από την παράγραφο 6 του άρθρου 146 του
- 15 Συντάγματος.

- Για να είναι ενεστώς, όπως απαιτεί το άρθρο 146.2 του Συντάγματος, το έννομο συμφέρον της Αιτήτριας θα πρέπει να υφίσταται τόσο κατά το χρόνο της έκδοσης της
- 20 προσβαλλόμενης πράξης όσο και κατά το χρόνο της καταχώρησης της προσφυγής. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να εξακολουθήσει να υφίσταται μέχρι περατώσεως της διαδικασίας ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου: *Elias Christofi v. The Republic* (1970) 3 C.L.R. 97, και *Christofides v. CYTA*
- 25 (1979) 3 C.L.R. 99. Στις περιπτώσεις όπως είναι η παρούσα, στις οποίες η ύπαρξη του έννομου συμφέροντος του αιτητή αμφισβητείται αναφορικά με οποιοδήποτε από τα πιο πάνω χρονικά στάδια, το βάρος της απόδειξης για την ύπαρξή του βρίσκεται στους δικούς του αποκλειστικά
- 30 ώμους: *S. Costantinou & Another v. The Republic* (1966) 3 C.L.R. 174, και *Antonis PapaAntonίου v. The Electricity Authority of Cyprus* (1986) 3 C.L.R. 105.

- Η παράγραφος 2 του άρθρου 146 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας φαίνεται να έχει συνταχθεί με
- 35 πρότυπο τις αντίστοιχες Ελλαδικές νομοθετικές πράξεις που περιέχονται στα άρθρα 46 και επέκεινα του Νόμου αρ. 3713/28 και, επομένως, οι νομικές αρχές που έχουν επί

του προκειμένου καθοριστεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας της Ελλάδας είναι πολύ βοηθητικές για την ορθή ερμηνεία της εν λόγω δικής μας συνταγματικής πρόνοιας: *Pantelis Kyprianou & Others (No.1) v. Republic* (1975) 3 C.L.R. 161.

5

Στην υπόθεση Σ.τ.Ε. αρ. 1433/56 το Συμβούλιο της Επικρατείας τόνισε ότι το έννομο συμφέρον που απαιτείται από το άρθρο 48 του Νόμου 3713 προς άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως, για να είναι ενεστώσ πρέπει να πηγάζει από την ύπαρξη κάποιας μορφής ειδικής σχέσης του διοικουμένου προς την προσβαλλόμενη πράξη, η οποία να υφίσταται τόσο κατά το χρόνο της έκδοσης όσο και κατά το χρόνο της προσβολής της πράξης. Πανω στο ίδιο θέμα, στην υπόθεση Σ.τ.Ε. αρ. 170/1931 λέχθηκαν τα εξής στη σ.524:

10

15

"Επειδή καθ' α ορίζει το εδ.1 του άρθρου 48 του Νόμου 3713 περί Συμβουλίου Επικρατείας εις άσκησιν του ενδίκου μέσου της ακυρώσεως ' δικαιούται ο ιδιώτης ή το νομικόν πρόσωπον ον ή ο αφορά η διοικητική πράξις ή ούτινος προσβάλλονται εξ αυτής έννομα συμφέροντα έστω και μη χρηματικά', η αληθής δε έννοια του όρου έννομον συμφέρον, είναι ότι τούτο δέον να η προσωπικόν, άμεσον ήτοι ενεστώσ, και ν' απορρέη εκ νομικής τινός καταστάσεως σαφώς καθωρισμένης, εν η εύρηται ο ενδιαφερόμενος έναντι της διοικήσεως."

20

25

'Όπως αναφέρεται στο Συμπλήρωμα Νομολογίας 1953-1960, σ.137, παράγραφος αρ. 1031, το Συμβούλιο της Επικρατείας, στις υποθέσεις αρ. 908, 1743/55 και 407/56, αποφάσισε ότι η αίτηση ακυρώσεως απορρίπτεται αν το έννομο συμφέρον του αιτητή εκλείπει μετά την άσκησή της.

30

Από τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας σε αριθμό υποθέσεων, περιλαμβανομένων εκείνων στις υποθέσεις αρ. 11/1938 και 12/1938, προκύπτει ότι ο τερματισμός ή η απώλεια της ειδικής σχέσης του αιτητή έναντι της δημόσιας διοίκησης, σε οποιοδήποτε χρονικό στάδιο κατά το οποίο το έννομο συμφέρον του αιτητή πρέπει να

35

- υφίσταται, καθιστά την αίτηση ακυρώσεως απορριπτέα, εφόσον, η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας δε θα μπορούσε πλέον να ασκήσει οποιαδήποτε επιρροή πάνω στη διοικητική κατάσταση όπως έχει ήδη διαμορφωθεί. Την αρχή αυτή φαίνεται να έχει υιοθετήσει και η δική μας νομολογία. Στην υπόθεση *Elias Christofis v. The Republic* (1970) 3 C.L.R. 97, το έννομο συμφέρον το οποίο ο αιτητής ομολογουμένως κατείχε όταν καταχώρησε την προσφυγή του ως δεσμοφύλακας στις φυλακές πάνω σε 5 προσωρινή μηνιαία βάση, θεωρήθηκε από το Δικαστήριο ότι εξέλιπε όταν μεταγενέστερα στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας της προσφυγής του, είχε απολυθεί από την υπηρεσία του για λόγους άσχετους με την προσβαλλόμενη πράξη, με αποτέλεσμα η προσφυγή του να 10 απορριφθεί. Εν τούτοις, σύμφωνα με το Σύγγραμμα "Αίτησις Ακυρώσεως Ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας" του Θ. Τσάτσου, 3η έκδοση, παράγραφος 16, σσ.48-49, η ζημιά η οποία προέκυψε από την προσβαλλόμενη πράξη εξακολουθεί να υφίσταται στις περιπτώσεις που το 20 επηρεαζόμενο πρόσωπο μεταγενέστερα απώλεσε την ιδιότητα από την οποία πηγάζει η σχέση του προς την προσβαλλόμενη πράξη χωρίς, όμως να αρθεί η ζημιά που έχει υποστεί. Η αρχή αυτή υιοθετήθηκε και έκλινε την πλάστιγγα υπέρ του αιτητή στην υπόθεση *Christofides v. CYTA* 25 (ανωτέρω).

- Σχετική με το επίδικο νομικό ζήτημα είναι και η άποψη του Ηλία Κυριακόπουλου την οποία διατυπώνει στο Σύγγραμμά του "Ελληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον", Γ Ειδικόν Μέρος, 4η έκδοση, 1962, σ.119, υποσημείωση αρ. 16 ως 30 εξής:

- "Έννομον συμφέρον δεν υφίσταται, εάν εις ουδέν πρόκειται να ωφεληθή ο αιτών εκ της ακυρώσεως της προσβαλλομένης πράξεως, ως λ.χ. εάν το εκ τούτης έννομον αποτέλεσμα επήλθεν ήδη δι' ετέρας εκτελεστής 35 πράξεως Σ.Ε. 377/1961."

Στο ίδιο Σύγγραμμά του ο Ηλίας Κυριακόπουλος, στη συνέχεια επισημαίνει ότι το έννομο συμφέρον πρέπει να

είναι ατομικό ή άμεσο, δηλαδή η προσβαλλόμενη πράξη να θίγει απ' ευθείας τον αιτητή, και συνεχίζει ως εξής στη σ.120:

"Ανάγκη τουτέστιν ο προσφεύγων να υφίσταται βλάβην εκ της προσβαλλομένης πράξεως, ως εκ της ειδικής σχέσεως, εν τη οποία διατελεί προς ταύτην. Κατ' ακολουθίαν, ο μη θιγόμενος εκ της προσβαλλομένης πράξεως δεν έχει ατομικόν συμφέρον ..... ούτε ο υποβαλών παραίτησιν γενομένην δεκτήν, προς προσβολήν πράξεως προαγωγής συναδέλφου του." 5 10

Στα Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας 1929-1959, στο κεφάλαιο που αναφέρεται στους λόγους που παρακωλύουν τη δημιουργία έννομου συμφέροντος ή που εξαλείφουν υφιστάμενο έννομο συμφέρον, κάτω από τον τίτλο "Υπάλληλοι", στις σσ. 263-264, αναφέρονται μεταξύ άλλων και τα εξής: 15

"Παρεμπεισούσα έξοδος του υπαλλήλου εκ της υπηρεσίας δεν στερεί τον υπάλληλον της νομιμοποίησεως προς προσβολήν πράξεως αφορώσης εις την υπηρεσιακήν του κατάστασιν, εφ' όσον διατηρεί έννομον προς τούτο συμφέρον. Ούτω νομιμοποιείται υπάλληλος απομακρυνθείς της υπηρεσίας, προς προσβολήν παραλείψεως από προαγωγής, οσάκις η υποχρέωσις προς διενέργειαν της προαγωγής υφίστατο παρά τη Διοικήσει προ της λύσεως της υπαλληλικής σχέσεως, ή προς ακύρωσιν πράξεως μειούσης τας αποδοχάς αυτού, εφ' όσον συνεπεία της παραλείψεως εκείνης θα λαμβάνη μειωμένην σύνταξιν. Δεν διατηρεί όμως έννομον συμφέρον υπάλληλος εξελθών της υπηρεσίας λόγω παραιτήσεως, προς προσβολήν πράξεων μεταθέσεων συναδέλφων του κατά παράλειψιν του ίδιου: 1755 (55)". 20 25 30

Πολύ χρήσιμο και βοηθητικό είναι και το πιο κάτω απόσπασμα από την απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας στην υπόθεση αρ. 675/1930 που δημοσιεύεται στις Αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Δικαστηρίου Συγκροτούσεως Καθηριόντων 35

του έτους 1930, σ.623, από τη σ. 626:

5 "Ούτος (ο αιτών) δε, καιτοι παραιτηθείς και μη ανή-
κων πλέον εις την δημοσίαν υπηρεσίαν έχει νόμιμον
συμφέρον προς άσκησίν του κατά το άρθρον 46 και έπ.
του Νόμου 3713 ενδίκου μέσου της ακυρώσεως, διότι
10 κατά τον χρόνον όστις εμεσολάβησε από της ισχύος του
Νόμου 4653; ήτοι της 16 Μαΐου 1930, μέχρι της 4 Αυ-
γούστου 1930, καθ' ην εγένετο αποδεκτή η παραίτησίς
του, έλαβε τον δια της προσβαλλομένης υπ' αριθ.35003
15 Υπουργικής πράξεως καθορισθέντα μισθόν του Διευθυ-
ντού Πρακτικού Λυκείου αντί του ανωτέρω του Εκπαι-
δευτικού Συμβούλου, επί πλέον δε, ένεκα του λόγου
τούτου, και ή κατά το άρθρον 2 του Ν.Δ. της 28 Απρι-
λίου 1923 (108) σύνταξις του απέβη μειωμένη, καθ' ότι
20 ηλαττώθη ούτω ο μέσος όρος του ληφθέντος κατά το
τελευταίον έτος της υπηρεσίας του μισθού, και τέλος
διότι αι κατά το άρθρον 13 εδαφ. 3 του αυτού Νομοθε-
τικού Διατάγματος παρεχόμεναι εις τον απομακρυνθέ-
ντα της υπηρεσίας υπάλληλον αποδοχαί είναι κατώτε-
30 ραι εκείνων, ων θα δικαιούται ο αιτών, δεκτής τυχόν
γενομένης της υπό κρίσιν αιτήσεώς του ήτις, κατά
ταύτα παραδεκτώσ ασκείται και εξεταστέα κατ' ουσίαν
τυγχάνει."

Συνοψίζοντας τα όσα έχουν λεχθεί στις πιο πάνω αυ-
25 θεντίες, θα έλεγα ότι η βασική αρχή που προκύπτει είναι
ότι, κατά κανόνα, η απόλυση ή η παραίτηση δημόσιου
υπαλλήλου από τη θέση που κατέχει στη δημόσια υπηρε-
σία εξαλείφει το έννομο συμφέρον που ο δημόσιος υπάλ-
ληλος έχει για να προσβάλει τη διοικητική πράξη, απόφα-
30 ση ή παράλειψη που του προκαλεί ζημιά, στις περι-
πτώσεις που η σχέση του προς την προσβαλλόμενη πράξη,
απόφαση ή παράλειψη οφείλεται στην ιδιότητά του ως δη-
μόσιου υπαλλήλου. Εξακολουθεί, όμως, να διατηρεί το έν-
νομο συμφέρον του και μετά τον τερματισμό της ιδιώτη-
35 τας του δημόσιου υπαλλήλου, εάν εξακολουθεί να
υφίσταται τις ζημιογόνες συνέπειες της προσβαλλόμενης
πράξης και αναμένει σε περίπτωση επιτυχούς έκβασης της
προσφυγής του, να αποκομίσει όφελος από την ακύρωση

της προσβαλλόμενης πράξης, απόφασης ή παράλειψης, επειδή η ακύρωση δυνατόν να χρησιμεύσει ως έρεισμα περαιτέρω διαδικασίας υπό μορφή χρηματικής αποζημίωσης.

Το αίτημα της Αιτήτριας στην παρούσα υπόθεση ήταν για την παροχή σ' αυτή άδειας χωρίς απολαβές για ένα χρόνο. Οι περίμετροι του δικαιώματός της αυτού και οι προϋποθέσεις για την άσκησή του καθορίζονται από τις Εγκυκλίους στις οποίες έχω αναφερθεί, παραχωρείται δε μόνο σε δημόσιους υπαλλήλους. Έπεται ότι η σχέση της Αιτήτριας προς την προσβαλλόμενη πράξη από την οποία πηγάζει το έννομο συμφέρον της συνδέεται άμεσα με την ιδιότητά της ως δημόσιου υπαλλήλου. Η άσκηση από την Αιτήτρια του δικαιώματος που της παραχωρήθηκε με την εγκριτική απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, και που μεταγενέστερα ανακλήθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη, όπως και η επανεξέταση από τη Διοίκηση και η τυχόν ανάκληση της ανακλητικής απόφασης, προϋποθέτουν τη συνέχιση της υπαλληλικής της ιδιότητας.

Στην προσπάθειά του να υπαγάγει τα γεγονότα της παρούσας υπόθεσης κάτω από την πιο πάνω νομική αρχή, ο ευπαιδευτος δικηγόρος της Αιτήτριας ισχυρίστηκε ότι η Αιτήτρια συνέχισε να υφίσταται και μετά την υποβολή και αποδοχή της παραίτησης της από τη Δημόσια Υπηρεσία τις ζημιογόνες συνέπειες που προέκυψαν από την προσβαλλόμενη πράξη. Επεξηγώντας τον ισχυρισμό του αυτό, αναφέρει τα εξής στην παράγραφο 16 των γεγονότων που περιγράφονται στην Αίτηση:

"16. Η Αιτήτρια έχει δύο (2) παιδιά ηλικίας 4½ χρονών και 10 μηνών αντίστοιχα. Ο σύζυγος της εργάζεται στο BAHRAIN από τον Οκτώβριο του 1988, όπου και εξασφάλισε στέγη για ολόκληρη την οικογένειά του. Η εργοδότησή του με την εταιρεία, που τον εργοδοτεί, θα λήξει τον Αύγουστο του 1990, οπότε και σκοπεύει να επιστρέψει στην Κύπρο. Ο σύζυγος της Αιτήτριας αναγκάζεται να ταξιδεύει συχνά στην Κύπρο, για να βλέπει την οικογένειά του, και η έλλειψη του πατέρα γί-

νεται βαθμιαία ιδιαίτερα αισθητή στα παιδιά τους, γεγονός που επηρεάζει, όπως είναι φυσικό, όλη την οικογενειακή ατμόσφαιρα."

- 5 Το περιεχόμενο της πιο πάνω παραγράφου επαναλαμβάνεται αυτούσιο στην Απαντητική Γραπτή Αγόρευση του δικηγόρου της Αιτήτριας, ο οποίος καταλήγει προβάλλοντας τον εξής ισχυρισμό στη σ.14:

- 10 " Η εξασφάλιση στέγης στο Μπαχρέϊν για ολοκλήρωση την οικογένεια, έγινε προφανώς μετά και επειδή στις 24.4.1989 η αμόδια Λειτουργός της Υπηρεσίας Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού πληροφόρησε την Αιτήτρια ότι η αίτησή της για άδεια χωρίς απολαβές είχε εγκριθεί. Η εξασφάλιση στέγης στο Μπαχρέϊν για ολοκλήρωση την οικογένεια, (4 συνολικά άτομα) εξυπακούει 15 ότι η Αιτήτρια υποβλήθηκε σε επιπλέον έξοδα.

- Πιστεύουμε ότι ο λόγος αυτός είναι από μόνος του αρκετός για να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η Αιτήτρια δεν έχει απωλέσει το έννομο συμφέρον της, διότι σε περίπτωση που επιτύχει στην προσφυγή της θα έχει 20 δικαίωμα να προσφύγει στα Πολιτικά Δικαστήρια και να ζητήσει την εκδίκαση δίκαιης και εύλογης αποζημίωσης, για τον λόγο ότι από την ανακλητική απόφαση των Καθ' ων η Αίτηση έχει υποστεί ζημιά."

- 25 Στη διάρκεια όμως της αντεξέτασής της από τον κ. Μάτσα η Αιτήτρια είχε ερωτηθεί αναφορικά με τους πιο πάνω ισχυρισμούς της και απάντησε ότι ο σύζυγός της είχε μεταβεί στο Μπαχρέϊν πολύ πριν από τις 11 Απριλίου 1989 και στην περίοδο από 11 Απριλίου 1989 που της κοινοποιήθηκε η εγκριτική απόφαση μέχρι τις 26 30 Απριλίου 1989 που της κοινοποιήθηκε η επ' αόριστο αναστολή της διαδικασίας της γραπτής κοινοποίησης της εγκριτικής απόφασης, εξακολουθούσε να διαμένει στο σπίτι που διέμενε αμέσως μετά την μετάβασή του.

- 35 Ο ευπαίδευτος δικηγόρος της Αιτήτριας ισχυρίστηκε ότι το σκεπτικό και το αποτέλεσμα της απόφασης στην

υπόθεση *Marios Christofides v. CYTA* (ανωτέρω) εφαρμόζονται πλήρως στα γεγονότα της παρούσας υπόθεσης. Δεν αποδέχομαι την εισήγηση αυτή. Υπάρχει ουσιαστική διαφορά στα γεγονότα των δυο αυτών υποθέσεων. Στην υπόθεση *Christofides v. CYTA* (ανωτέρω) το χρηματικό συμφέρον του αιτητή είχε επηρεαστεί και συνέχισε να επηρεάζεται κατά το χρόνο ακρόασης της προσφυγής του, παρά τη διακοπή της υπαλληλικής του σχέσης που επήλθε με την παραίτηση από τη θέση του που είχε στο μεταξύ υποβάλει και που είχε γίνει αποδεκτή από την Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου, εφόσον με την προσβαλλόμενη απόφαση είχε καταδικαστεί να πληρώσει πρόστιμο το οποίο η Αρχή είχε εισπράξει αποκόπτοντάς το από οφειλόμενα σ' αυτόν ποσά. Το γεγονός αυτό αιτιέλεσε το αιτιολογικό της απόφασης του Δικαστηρίου ότι το έννομο συμφέρον του αιτητή στην υπόθεση εκείνη δεν είχε εξαιρεθεί ως αποτέλεσμα της απώλειας της υπαλληλικής του ιδιότητας στην οποία οφειλόταν η σχέση του προς την προσβαλλόμενη πράξη. Η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Christofides v. CYTA* είναι απόλυτα σύμφωνη με τις βασικές αρχές που διέπουν το θέμα όπως τις έχω διατυπώσει πιο πάνω. Αντίθετα, εν όψει της δικής της μαρτυρίας, η Αιτήτρια στην παρούσα υπόθεση δεν έχει αποδείξει ότι το συμφέρον της εξακολούθησε να επηρεάζεται κατά το χρόνο ακρόασης της προσφυγής της από οποιεσδήποτε ζημιολογικές συνέπειες που προέκυψαν από την προσβαλλόμενη πράξη.

Εν όψει των πιο πάνω, έχω φθάσει στο συμπέρασμα ότι η απώλεια της ιδιότητας του δημόσιου υπαλλήλου που κατείχε η Αιτήτρια έχει εξαιρέσει το έννομο συμφέρον που είχε κατά το χρόνο καταχώρησης της προσφυγής της και ότι, εκτός εάν η εξάλειψη αυτή παρακωλύεται από το γεγονός ότι η παραίτησή της υποβλήθηκε χωρίς βλάβη των δικαιωμάτων της, η προσφυγή της θα πρέπει να απορριφθεί.

Για να απαντηθεί το ερώτημα κατά πόσο η ρητή επιφύλαξη των δικαιωμάτων της Αιτήτριας που περιέχεται στην επιστολή της προς τον Πρόεδρο της ΕΔΥ ημερομηνίας 27

5 Οκτωβρίου 1989, με την οποία διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους υπέβαλε παραίτηση, παρακαλώει ή όχι την εξάλειψη του έννομου συμφέροντός της που άλλως πώς η παραίτησή της θα συνεπαγόταν, θα πρέπει να εξετα-

10 στεί υπό το φως των αρχών που καθορίζουν τη χρησιμότητα και τις συνέπειες της επιφύλαξης αυτής. Σχετική επί του προκειμένου είναι η αρχή σύμφωνα με την οποία η χωρίς επιφύλαξη και ελεύθερη συναίνεση ή αποδοχή από τον διοικούμενο, είτε ρητή είτε σιωπηρή, της προσβαλλόμενης πράξης παρακαλώει τη δημιουργία έννομου συμφέροντος ή το εξαλείφει στις περιπτώσεις που έχει ήδη δημιουργηθεί. Αναφορά στην αρχή αυτή γίνεται στα Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας 1929-1959, σσ. 260 και 261 και έχει υιοθετηθεί, επεξηγηθεί

15 και εφαρμοστεί από το Ανώτατο Δικαστήριο σε αριθμό υποθέσεων. Αναφέρω ενδεικτικά τις υποθέσεις *Kyriakos Piperis v. The Republic* (1967) 3 C.L.R. 295, *Marios Christofides v. CYTA* (ανωτέρω) και *Asbestos Estates Ltd v. The Municipal Committee of Nicosia* (1985) 3 C.L.R. 1627.

20 Προσεχτική μελέτη της σχετικής νομολογίας με οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η επιφύλαξη των δικαιωμάτων του διοικουμένου έχει σημασία μόνο στις περιπτώσεις που ο διοικούμενος ρητά ή σιωπηρά συναινεί ή αποδέχεται την προσβαλλόμενη πράξη. Στις περιπτώσεις που η αποδοχή

25 αυτή γίνεται με επιφύλαξη των δικαιωμάτων του, οι καταστροφικές συνέπειες που άλλως πώς θα προέκυπταν από αυτή πάνω στο έννομο συμφέρον του διοικουμένου δεν ενεργοποιούνται. Η επιφύλαξη των δικαιωμάτων του διοικουμένου χρησιμεύει μόνο ως απάντηση σε ισχυρισμό

30 της Διοίκησης ότι ο αιτητής έχει αποδεχτεί την προσβαλλόμενη πράξη και δεν έχει, ως εκ τούτου, το απαιτούμενο από το άρθρο 146.2 του Συντάγματος έννομο συμφέρον να την προσβάλει.

35 Στην παρούσα υπόθεση, η Δημοκρατία δεν έχει προβάλει ισχυρισμό ότι με την υποβολή της παραίτησής της η Αιτήτρια έχει αποδεχτεί την προσβαλλόμενη πράξη. Εφόσον εδώ δεν εγείρεται θέμα εξάλειψης του έννομου συμφέροντος της Αιτήτριας λόγω συναίνεσής της στην έκδοση

της προσβαλλόμενης πράξης, αλλά εγείρεται θέμα εξάλειψής του λόγω εντελώς διαφορετικής αιτίας, δεν χωρεί ισχυρισμός ότι η ρητή επιφύλαξη των δικαιωμάτων της εμποδίζει την εξάλειψη του έννομου συμφέροντός της. 'Ότι η υποβολή παραίτησης δεν συνιστά ούτε μαρτυροί αποδοχή της προσβαλλόμενης πράξης από τον διοικούμενο προκύπτει και από την απόφαση στην υπόθεση *Magios Christofides ν. CYTA* (ανωτέρω). 5

Εν όψει όλων όσων έχω αναφέρει πιο πάνω, η προσφυγή της Αιτήτριας έχει καταστεί απορριπτέα εφόσον το απαραίτητο έννομο συμφέρον της έχει εξαλειφθεί. Το Δικαστήριο στερείται, ως εκ τούτου, δικαιοδοσίας να ελέγξει την προσβαλλόμενη πράξη εξετάζοντας την προσφυγή στην ουσία της με αναφορά στους λόγους ακύρωσης που επικαλείται η Αιτήτρια. 10 15

Η προσφυγή απορρίπτεται. Ενόψει του ενδιαφέροντος των νομικών σημείων που έχουν εγερθεί, δεν εκδίδω οποιαδήποτε διαταγή αναφορικά με τα έξοδα.

*Προσφυγή απορρίπτεται
χωρίς διαταγή για έξοδα.*